

ÉS KINCSEK GYŰJTŐK COLLECTORS AND TREASURES

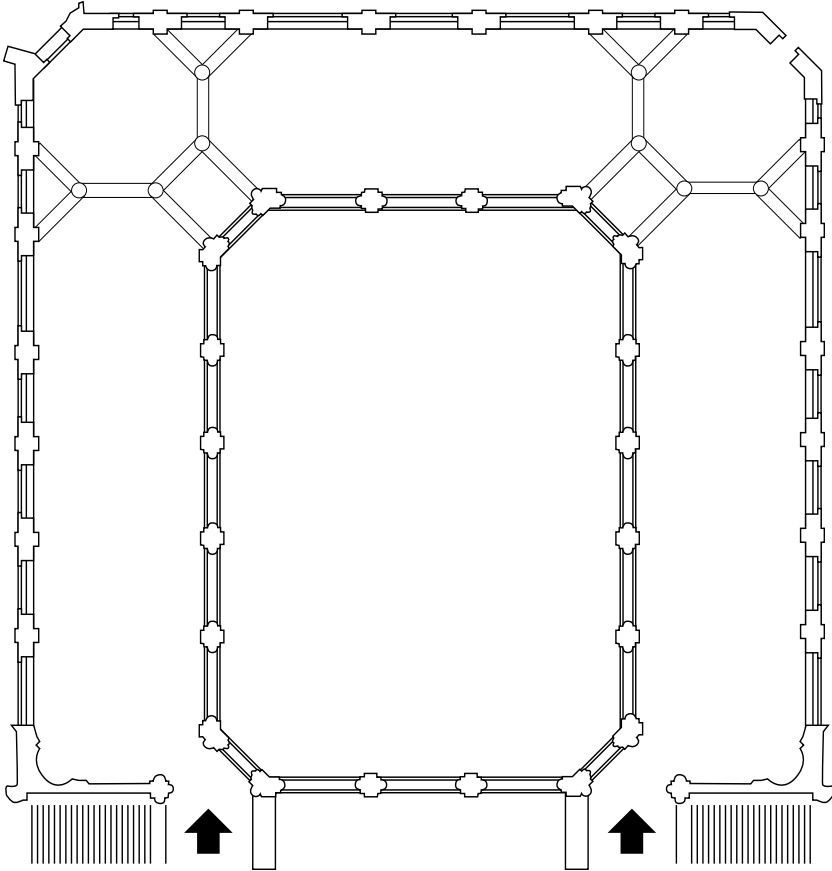
KIÁLLÍTÁSVEZETŐ
GYEREKEKNEK!

Kövesd a madarat!

Kövesd a madarat!

A művészek szeretik a madarakat, műveikben szívesen idézik elénk őket. Csicsergésük felcsendül a zeneművekben, színes tollazatukkal, változatos formájukkal festményeket, kárpitokat gazdagítanak, és számos olyan verset, mesét, novellát sorolhatnánk fel, amelyeknek ők a főszereplői. (Gondoljunk csak Andersen rút kiskacsjára, vagy Oscar Wilde kicsi fecskéjére, de kedvenc mesehősünk a kiskakas is, aki nem volt hajlandó lemondani a gyémánt félkrajcárjáról.) Alakjuk a használati tárgyakon – bútorokon, edényeken, ékszereken stb. — is gyakran felfedezhető. Néha a megszólalásig élethűek, máskor csak néhány jellegzetes vonásukról ismerjük fel őket. Néha csak díszítő szerepük van, máskor fontos üzenetek hordozói. Kiállításunkon kiválasztottunk néhány „madaras” tárgyat, ezek segítségével kalauzolunk el téged a múlt tárgyai, az iparművészet rejtelsei közé.

Tehát kövesd a madarat!

1.20.

Az első madaras tárgy egy különleges szekrény. Három különféle madár is álldogál rajta: a jól felismerhető sas és két színes tollazatú, közelebről meg nem határozható énekes madár. Ezeket az ún. kabinetszekrényeket, főleg a 17. században készítették, előkelő, gazdag emberek számára. Látványos külsejük miatt rendszerint a fogadószobában helyezték el, és értéktárgyakat, iratokat tároltak bennük.

Mint minden szekrény, ez a bútortípus is az első tárolóbútorból, a ládából alakult ki. Valójában egy asztalból és a ráhelyezett nagyméretű, sokfiókos ládából áll. (A felső rész két oldalán látható

fogantyúk is erre az eredetre utalnak: a láda áthelyezhetőségét, szállíthatóságát biztosítják.) Középső ajtaját kinyitva további kis rekeszek, fiókok tűnnek elő. Kívülről rendkívül díszes: faragások, drágakövek ékeskednek rajta. Az itt látható szekrény elejét ún. „pietra dura” technikával díszítették. Ennek az olasz nyelvű kifejezésnek szó szerinti fordítása „kemény kő”, ami egy különleges díszítőtechnikát jelöl: a virág, madár és egyéb formájú mintákat különféle színű drágakövek (színes márvány, féldrágakő: jáspis, achát, lapis lazuli) kivágott darabjaiból állítják össze, s ezeket olvadt üvegbe rakják, majd a bútor megfelelő részébe helyezik.

- Készíts kollázst: színes papírokból vágd ki madár részeit és ragaszd a megrajzolt körvonalak közé!

- Keress a kiállításon hasonló szekrényt!
Milyen szekrényeket látsz még a kiállításon?
Sorolj fel néhány elnevezést!
(pl. Ruhásszekrény, tálalószekrény stb.)

3.4.

Az élethűen megfestett darvakat, tóparti tájban, tavirózsák között egy óriási vázán fedezhetjük fel. A vázakat tudomásunk szerint azért készítik, hogy virágot tegyünk beléjük. El tudsz-e képzelni akkora virágot, amit ebbe a több mint egy méter magas vázába bele lehetne tenni? Ugye, nem!

(Legfeljebb egy egész bokor vagy kisebb fa jöhetne számításba, és a tiszta víz cseréje is komoly gondot okozna.) E vázák tervezőinek nem is az volt a céljuk, hogy virágvázát készítsenek, hanem sokkal inkább az, hogy a hatalmas díszedényekkel elkápráztassák, ámulatba ejtsék a közönséget. Paloták elegáns szalonjainak, fogadócsarnokának falai vagy lépcsőfeljárói mellé állították, helyezték párban őket.

Festett díszítésük, ahogyan ezen a vázán is láthatod, gyakran a kínai művészet stílusát utánozta, annak hangulatát, szimbólumrendszerét idézte fel. A keleti kultúrákban a daru a hosszú élet és az éberség jelképe.

Te hány cm magas vagy? Szerinted hány cm magas lehet a váza?

Mekkora teremben állhatott?

- Melyik az a szokatlanul nagy méretű porcelántárgy, amit a még a kiállításon e tárgy közelében találsz?

7.31.

Aki sokat olvas vagy sokat tanul, és szeretné könyve épségét megőrizni, védőborítót tesz könyvére. Te is ezt teszed a tankönyveiddel, füzeteiddel, amikor bekötöd őket. A kakasfejes könyvborító is ezzel a céllal készülhetett, bár kényes kecskebőr alapanyaga és igényes, festett, aranyozott kivitelezése miatt maga is kíméltre szorul. Készítője, a francia Saint-André de Lignereux (ejtsd: szent andré dö linyörő), a híres, 1900. évi párizsi világkiállításra készítette, ott mutatta be.

A világkiállításokat 1851-től rendezték meg világszerte. Minden alkalommal más nagyvárost ért az a megtiszteltetés, hogy elnyerhette a kiállítás megrendezésének jogát. A párizsit, amelyen ezt a tárgyat megvásárolta az Iparművészeti Múzeum akkori igazgatója, Radisics Jenő, éppen a 19-20. század fordulóján rendezték meg és ráadásul a nemzetközi kiállítások sorában a jubileumi tizedik volt. 200 napig állt nyitva, s ezalatt közel ötmillió látogató kereste fel.

Számtalan csoda, köztük vizivár óriási vízeséssel, 350 méter magas forgótorony, mozgójárda várta a közönséget, a korszak nagy találmányának: az elektromosságnak külön palotát szenteltek - ide vezetett a párizsi metró első vonala, sőt ezidő alatt rendezték meg Párizsban az olimpiát is. Magyarország, mint kiállító - ahogyan a többi nemzet is – önálló pavilont kapott.

- Mit jelképez a franciák számára a kakas?
- Melyik egyház templomain láthatunk kakast?
- Saint-André de Lignereux műhelyéből e könyvborító mellett egy írómappát is találsz. Annak mit ábrázol a díszítése?

8.7.

Ez a porcelánszobor Hérát, az ókori görög mondák főistenének, Zeusznak feleségét ábrázolja, kedves madarának, a pávának társaságában. A páva ősidők óta a teljességet és a halhatatlanságot jelképezi, nem csoda, hogy egy istennő választotta kedvenc madarául.

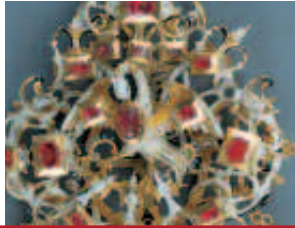
A monda szerint a csapodár főisten tehénné változtatta egyik szerelmét, Iót. Féltékeny felesége, Héra a százszemű Argoszt (aki sohasem aludt) bízta meg a tehén állandó figyelésével, nehogy Zeusz udvarolni tudjon neki. Ám Orfeusz lantjának zenéjével mégis álomba ringatta a pásztort, akit ezután Zeusz parancsára megöltek. Szemeit Héra a páva farktollaira helyezte át.

- Melyik - a szigorú, éber figyelmet idéző - szólás jut eszedbe erről a történetről?
- Miért szerepel a szobor melletti feliraton Juno neve?
- Színezd ki a pávatollat!
- Keresd a kiállításon olyan tárgyat, amelyen pávatollra emlékeztető díszítés szerepel!

8.24.

Ha jól megfigyeled ezt a különleges ékszert, egy pelikán figurája rajzolódik ki rajta. Ez a madár az önfeláldozás szimbóluma. A legenda szerint csőrével felhasítja saját mellét, hogy kihulló vérével táplálja fiókait.

A keresztény művészetben Jézus Krisztus kereszthalállal vállalt önfeláldozására utal, amellyel megváltotta az emberiséget az örök elmúlástól, és elhozta a feltámadás reményét.

Itt azonban egy nagyonis világi tárgyon, egy ékszeren, ún. „násfán” találkozunk vele. A násfák nyakba akasztható, függő ékszerek, amelyeket egykor eljegyzési, esküvői ajándékként küldtek a vőlegények menyasszonyuknak, s ezeket illet az ünnepi alkalomból viselni. Olykor két egyforma darab készült belőlük, és a gyakran több napos eljegyzési vagy esküvői szertartás alatt ott függött mind

a vőlegény, mind a menyasszony nyakában. A násfák díszítései, jelképei ezért mindig a szeretetre, szerelemre, örök hűségre utalnak. Az itt látható ékszeren s pelikánnal bizonyára azt szeretné a vőlegény menyasszonya tudomására hozni, hogy életét is feláldozná érte. A madarat körülvevő sok-sok vérvörös rubinkó a kiömlő vér művészi ábrázolása.

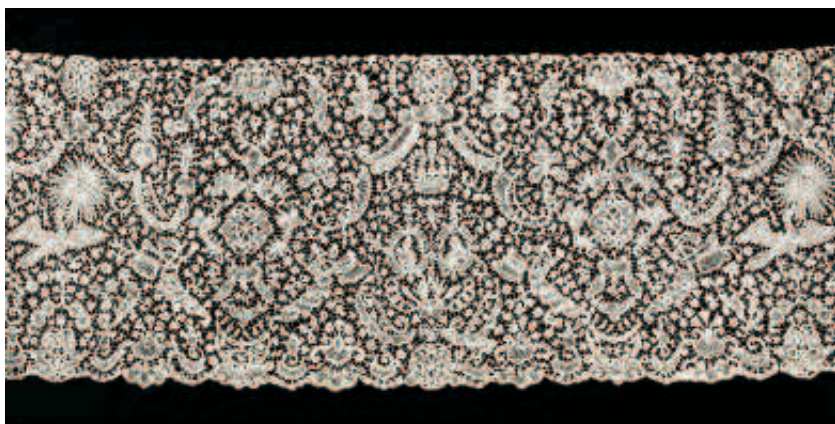
- Keress násfákat a kiállításon! Milyen szerelemre, hűségre utaló jelképeket látsz rajtuk?
- Milyen ékszereket találsz még a kiállításon? Sorold fel őket!

9.38.

Ez a több mint másfél méter hosszú csipkeszegély a hagyomány szerint Mária Terézia osztrák császárnő és magyar királynő szüleinek esküvője alkalmából készült. A csipke teljes felületét beborító virágdíszítmények között a házasulandó pár portréja mellett egy napba néző fénixmadár alakja is kirajzolódik. Ezt a (valóságban nem létező) madarat már az ókori Egyiptomban is ábrázolták Ozirisz isten mindent átható lelke, valamint Héliopolisz, a Nap városa szimbólumaként. Kínában is a Nap, továbbá az élet, a halhatatlanság jelképe volt.

- Melyik ifjúsági regényben szerepel Fawkes, a fénixmadár?
- Írd le, hogyan hal meg és születik újjá a fénix!

9.43.

„Hattyús készlet” néven vált ismertté a Szathmáry-Király család kávékészlete, amelyet a 19. század legnagyobb magyar ötvösművésze, Szentpéteri József készített. A készlet ezt az elnevezést a kannák fedelén és a cukortartó fogantyúin látható hattyúfigurákról kapta. A hattyú szinte minden népmondavilágában szerepel, a magyar népmesékben Tündér Ilona változik át hattyúvá. A hófehér tollazatú madár a tisztaság, bölcsesség, jóstehetség, költészet szimbóluma. A 19. század első felének új művészeti iránya, az empire (császári) stílus Franciaországban alakult ki, létrejött Napóleon császár nevéhez fűződik. Felesége, Joséphine (ejtsd: zsozéfín) császárné saját kastélyát olyan tárgyakkal rendezte be, amelyek mindegyikén szerepelt a hattyú.

*Ki írta a „Hattyúk tava” című balettet?
Hány fiútestvér változik hattyúvá Andersen
meséjében?*

10.14.

A leveles fatörzsön álldogáló, bösz tekintetű bagolyról első pillantásra nem látszik, hogy valójában palack. A madár leemelhető feje a palack kupakja, testének üreges belseje kivehető pohárként rejt. A kupak leemelésekor az edény peremén a következő, 16. századi német nyelvű felirat válik olvashatóvá: „Engem, szegény kis egeret, félelemmel tölt el a bagoly látványa.” Mai olvasó számára már nem egyértelmű ennek a szövegnek a jelentése, de tudjuk, hogy a tárgy készítésekor elővigyázatosságra, mértékletességre intett. (Mivel palackról van szó, talán a szeszes italok fogyasztásában való mértéktartás, azaz a részegség elkerülése volt a cél.)

A bagoly – mint éjszakai madár – a túlvilág, de sötétben látó szemei miatt a bölcsesség jelképe is volt. A kereszténységben egyértelműen rossz ómenné lett, ezen a tárgyon is a mértéktelenséget szimbolizálja.

- Melyik ókori mitológiai istennő jelképe a bagoly?
- Melyik angol meseregény (rajzfilm is készült belőle) egyik szereplője a nem annyira bölcs, mint inkább kissé tudálékos bagoly?

10.16.

A 16-17. század művészeti stílusának, a manierizmusnak jellegzetes vonása volt, hogy az európai szemnek ritka, távoli tájak egzotikus anyagait arannyal, ezüsttel keretezve különleges dísz tárgyakat hozott létre.

Tengeri kagylót, elefántcsontot, kókuszdiót, strucctojást is felhasználtak a leleményes európai művészek varázslatos szépségű tárgyaik megalkotásához. A strucctojás-serleg készítője, a német Johannes Leckner, a kizárólag Afrikában élő madár hatalmas, belül kivájt tojását aranyozott ezüst foglalatba helyezte. Az edény fedelén maga a struccmadár is megjelenik egy fiatal férfi társaságában. Uralkodói, főúri kincstárak számára készültek egyébként olyan strucctojásból készült tárgyak is, ahol a tojás egy struccmadár testét képezi, és feje, lába, szárnya aranyozott ezüst.

- Keress a kiállításon olyan tárgyakat, amelyek a felsorolt különleges anyagok felhasználásával készültek!

Az utolsó madaras tárgy, amit szeretnénk bemutatni neked, egy levesestál. A különféle egzotikus madarak között nem éppen vonzó látvány: egy kimúlt farkas teteme is látható rajta. Ez a furcsa ábrázolás azzal magyarázható, hogy a tál egy úgynevezett „vadász” étkezéshez tartozik, a vadászat célja pedig természetesen az állatok elejtése. Különösnek tűnhet, hogy a porcelánfestő egyetlen színnel, a fekete árnyalataival festette meg az edény díszítését. A 18. század második felében, a bécsi porcelángyárban, a festők fekete-fehér rézmetszetes képeket használtak mintának, élethűen másolva azokat, ezért nem használtak színeket.

Ez az étkezés is ott készült, méghozzá nem kisebb megrendelő, mint a császári udvar számára.

- A kiállításon még egy hasonlóan előkelő megrendelő részére – az orosz cár lánya számára – készült étkezés láthatsz. Hogy hívták a cárleányt?
- Keress még porcelánkészleteket a kiállításon!

Megfejtések:

- A kiállításon látható szekrények: Emeletes szekrény (2.12), tálaló szekrény (7.14), hallszekrény (7.44), könyvszekrény (8.11), szekrény (8.42), alacsony írószekrény (9.13)
a kiállításon még egy kabinetszekrény látható (6.23)

- A váza magassága.

- a másik szokatlanul nagy méretű tárgy az óriás dísztál magyar történelmi jelenettel (3.1)
 - a gall kakas a francia nemzet szimbóluma.
 - a református templomok tornyán láthatunk kakast.
 - az írómappát bogáncs díszíti
 - A szólás: Árgus szemekkel figyel (v. őriz)
A római mitológiában Héra neve: Juno
Pávatoll díszíti a kiállítás egyik ékszerét, egy függőt (7.46)

A kiállításon szereplő násfák:

- 8.23. Fortuna figurája a szerencsés egymásra találást jelképezi
- 8.26. a hajó a révbeérkezést, így a megállapodást, hűséget jelenti
- 11.15 a szív a szeretetet, a koponya szájában kulccsal az örök hűséget, a horgony a megállapodást, a galambok és az egymás felé nyúló kezek a szerelmet.
- Ékszerek a kiállításon: (7.40) függő láncsal, (7.30) nyakék, (7.46-47.) függők, (7.72) karperec, (7.45) karkötő, (11.16-17) Forgók

- Harry Potter

a fönix felgyújtja önmagát és a tűzben születik újjá

- A Hattyúk tava c. balettet. Csajkovszkij írta
- 12 fiútestvér szerepel az Andersen mesében
 - Pallasz Athénéé jelképe a bagoly
 - A.A. Milne: Micimackó

- kókuszdió - kupa (10.12), nautilus kagyló - tengeri csikópár (10.15), Elefántcsont (10.3 –10.7)

- A cár leányát Alexandra Pavlovnának hívták

- kétszemélyes kávékészlet (= 6.16), kávékészlet (14.8), Kávékészlet (14.16). „Moholy-Nagy szellemében” étkezés(14.12)

